

ماهنامه تحلیلی انرژی (۳۰)

دوره دهم

(ویژه بررسی اثر شیوع کرونا بر توافقاتی حوزه انرژی)

میان آمریکا و سایر کشورها)

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰

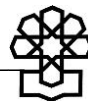
شماره مسلسل: ۱۷۰۵۵

اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱ خلاصه مدیریتی
- ۲ شیوع ویروس کرونا و چشم‌انداز تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۰
- ۹ اثر کرونا بر اجرایی شدن بخش انرژی توافق تجاری آمریکا و چین
- ۳ تحلیل همکاری‌های اخیر استراتژیک انرژی آمریکا - هند متعاقب سفر ترامپ به دهلی در فوریه ۲۰۲۰:
- ۱۴ آثار راهبردی بر منافع انرژی ایران
- ۳۰ منابع و مآخذ

ماهنامه تحلیلی انرژی (۳۰)

دوره دهم

(ویژه بررسی اثر شیوع کرونا بر توافقاتی حوزه انرژی
میان آمریکا و سایر کشورها)

میانگین قیمت فوب خلیج فارس پنج فرآورده اصلی نفتی در مارس و آوریل ۲۰۲۰

(سنت به ازای هر لیتر)

ماه	بنزین سوپر	سوخت جت	نفت گاز	نفتا	نفت کوره (۱۸۰)
مارس ۲۰۲۰	۱۹/۰۹	۲۳	۲۶/۰۳	۱۷	۲۰/۳۷
آوریل ۲۰۲۰	۹/۴۶	۱۰/۱۷	۱۶/۲۸	۷/۸۴	۱۱/۵۳
درصد تغییر آوریل نسبت به مارس	-۵۰/۴۵	-۵۵/۷۸	-۳۷/۴۶	-۵۳/۸۸	-۴۳/۴۰

مأخذ: امور بین الملل شرکت ملی نفت.

خلاصه مدیریتی

- براساس پیش‌بینی‌های موجود در فصل اول سال ۲۰۲۰ تقاضای جهانی نفت حدود ۷/۴ میلیون بشکه در روز کاهش یافت و برآورد می‌شود در فصل دوم سال ۲۰۲۰ تقاضا کاهش بیشتری را تجربه کند.
- با فرض فروکش کردن موج شیوع ویروس کرونا در جهان و پایان یافتن سیاست‌های کشورهای مختلف نظیر در قرنطینه کردن شهرها، بخش عمده‌ای از تقاضای سوخت در

بخش حمل‌ونقل خیلی سریع به بازار برخواهد گشت، اما بازگشت تقاضای بخش صنعت نیاز به زمان بیشتری دارد و به شرایط اقتصاد آنها بعد از بحران کرونا بستگی دارد.

• براساس آمارهای اعلامی وزیر انرژی فعلی آمریکا - دن برولیت - بازار انرژی هند در دو سال گذشته شاهد افزایش صادرات نفت و گاز ایالات متحده بود به‌گونه‌ای که میانگین صادرات نفت آمریکا به هند از ۲۵ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۱۷ به ۱۰۰ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است.

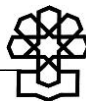
• مطابق برآورد صندوق بین‌المللی پول، به‌دلیل انتشار ویروس کرونا، رشد اقتصادی چین از ۶/۱ درصد در سال ۲۰۱۹ به ۴/۹ درصد در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید. این به‌معنای تقاضای کمتر انرژی و کاهش واردات نفت خام و گاز طبیعی در سال ۲۰۲۰ است که اجرای فاز اول توافق آمریکا و چین را با مشکل مواجه خواهد کرد.

• دولت ترامپ از نظر دیپلماسی اقتصادی برای «بازاریابی نفت و گاز صادراتی خود» در مورد برخی از کشورهای بزرگ طرف تجاری خود به راهبرد جدیدی دست زده است که می‌توان آن را «بازاریابی انرژی خارجی تعرفه‌ای» نام نهاد.

۱. شیوع ویروس کرونا و چشم‌انداز تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۰

مقدمه

رشد تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۱۸ حدود ۱/۳ میلیون بشکه در روز بود و برای سال ۲۰۱۹ با آنکه در اوایل سال پیش‌بینی می‌شد که تقاضای جهانی ۱/۳ میلیون بشکه در روز رشد داشته باشد. اما به‌دلیل وضعیت اقتصاد جهانی و جنگ تجاری چین و آمریکا این رقم به حدود ۷۰۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت که حدود ۵۴ درصد برآوردهای اولیه

از رشد تقاضای جهانی در سال ۲۰۱۹ بود. بعد از آنکه در اواسط ماه دسامبر ۲۰۱۹ آمریکا و چین در مورد اختلافات تجاری خود به توافق رسیدند، خوشبینی نسبت به رشد تقاضا برای سال ۲۰۲۰ افزایش یافت، اما شیوع و گسترش سریع ویروس کرونا باعث شد مجدداً در برآوردها از رشد تقاضا در سال ۲۰۲۰ تجدیدنظر شود. در فصل اول سال ۲۰۲۰ تقاضای جهانی نفت حدود ۷/۴ میلیون بشکه در روز کاهش یافت و برآورد می‌شود در فصل دوم سال ۲۰۲۰ تقاضا کاهش بیشتری را تجربه کند. این وضعیت باعث سقوط شدید و بی‌سابقه قیمت نفت شده است. اگرچه قیمت‌های پایین باعث رشد مصرف می‌شود، اما شیوع و گسترش سریع ویروس کرونا مانع آن شده است. در این گزارش چشم‌انداز تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۰ براساس آخرین برآوردهای سازمان اوپک، آژانس بین‌المللی انرژی و اداره اطلاعات انرژی وزارت انرژی آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۱. تحلیل و ارزیابی

۱-۱-۱. برآورد اوپک از تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۰

براساس برآوردهای اوپک در سال ۲۰۱۸ تقاضای جهانی ۱/۴۲ میلیون بشکه در روز رشد داشته و از ۹۷/۴۲ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۷ به ۹۸/۸۴ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸ رسید. برای سال ۲۰۱۹ با آنکه در اوایل سال پیش‌بینی می‌شد که تقاضای جهانی ۱/۳ میلیون بشکه در روز رشد داشته باشد، اما به دلیل وضعیت اقتصاد جهانی و جنگ تجاری چین و آمریکا فقط ۸۳۰ هزار بشکه در روز رشد داشت که حدود ۶۴ درصد برآوردهای اولیه از رشد تقاضای جهانی در سال ۲۰۱۹ بود و از ۹۸/۸۴ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸ به ۹۹/۶۷ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ رسید.

براساس برآورد سازمان اوپک در گزارش ماه آوریل، تقاضای جهانی در سال ۲۰۲۰ حدود ۶/۸۵ میلیون بشکه در روز کاهش یافته و از ۹۹/۶۷ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ به ۹۲/۹۲ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید. البته براساس برآوردهای اوپک کاهش رشد تقاضا در فصل اول سال ۲۰۲۰ به فصول اول و دوم سال مربوط خواهد بود و طی فصل سوم و چهارم مجدداً رشد تقاضا از سر گرفته خواهد شد. در جدول ۱ وضعیت تقاضای جهانی نفت در سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۹ و پیش‌بینی سال ۲۰۲۰ ارائه شده است.

جدول ۱. پیش‌بینی تقاضای نفت در سال ۲۰۲۰ براساس برآوردهای اوپک

واحد	۲۰۱۸	۲۰۱۹	فصل اول ۲۰۲۰	فصل دوم ۲۰۲۰	فصل سوم ۲۰۲۰	فصل چهارم ۲۰۲۰	تغییرات ۲۰۲۰ نسبت به ۲۰۱۹
میلیون بشکه در روز	۹۸/۸۴	۹۹/۶۷	۹۲/۹۲	۸۶/۷۰	۹۴/۲۸	۹۷/۳۰	-۶/۸۵

Source: Opec, Oil Market Report, April 2020.

۲-۱-۱. برآورد آژانس بین‌المللی انرژی از تقاضای جهانی در سال ۲۰۲۰

براساس برآوردهای آژانس بین‌المللی انرژی در سال ۲۰۱۸ تقاضای جهانی نفت ۱/۱ میلیون بشکه در روز رشد داشته و از ۹۸/۲ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۷ به ۹۹/۳ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸ رسیده است. برای سال ۲۰۱۹ با آنکه در اوایل سال پیش‌بینی می‌شد که تقاضای جهانی ۱/۲ میلیون بشکه در روز رشد داشته باشد، اما به دلیل وضعیت اقتصاد جهانی و جنگ تجاری چین و آمریکا فقط ۵۰۰ هزار بشکه در روز رشد داشت که حدود ۴۲ درصد برآوردهای اولیه از رشد تقاضای جهانی در سال ۲۰۱۹

بود و از ۹۹/۳ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸ به ۹۹/۸ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ رسید. برآوردهای اولیه از میزان رشد تقاضا برای سال ۲۰۲۰ بیش از ۱/۲ میلیون بشکه در روز بود، اما بعد از آنکه جنگ تجاری چین و آمریکا بالا گرفت به تدریج در این برآوردها تجدیدنظر شد و با شیوع سریع ویروس کرونا در سطح جهانی و کاهش شدید در تقاضا، در این برآوردها مجدداً تجدیدنظر شد. در آخرین گزارش بازار نفت (آوریل ۲۰۲۰) آژانس بین‌المللی انرژی برآورد کرده که تقاضای جهانی در سال ۲۰۲۰ حدود ۹۳/۳ هزار بشکه در روز کاهش یابد و از ۹۹/۸ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ به ۹۰/۵ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ برسد. البته براساس برآوردهای آژانس بین‌المللی انرژی کاهش رشد تقاضا در سال ۲۰۲۰ مربوط به فصول اول و دوم سال خواهد بود و طی فصل سوم و چهارم مجدداً رشد تقاضا از سر گرفته خواهد شد. (جدول ۲)

جدول ۲. پیش‌بینی تقاضای نفت در سال ۲۰۲۰ براساس برآوردهای آژانس بین‌المللی انرژی

تغییرات نسبت ۲۰۲۰ به ۲۰۱۹	۲۰۲۰	فصل چهارم ۲۰۲۰	فصل سوم ۲۰۲۰	فصل دوم ۲۰۲۰	فصل اول ۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	واحد
-۹/۳	۹۰/۵	۹۷/۶	۹۵	۷۶/۱	۹۳/۳	۹۹/۸	۹۹/۳	میلیون بشکه در روز

Source: IEA, Oil Market Report, April 2020.

۳-۱-۱. برآورد اداره اطلاعات انرژی آمریکا از تقاضای جهانی در سال ۲۰۲۰

براساس برآوردهای اداره اطلاعات انرژی آمریکا (ماهنامه چشم‌انداز کوتاه‌مدت انرژی، آوریل ۲۰۲۰) در سال ۲۰۱۸ مصرف جهانی نفت ۱/۳ میلیون بشکه در روز رشد داشته و از ۹۸/۷ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۷ به ۱۰۰ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸

رسید. در سال ۲۰۱۹ نیز مصرف جهانی نفت با ۸۰۰ هزار بشکه در روز افزایش، به ۱۰۰/۷ میلیون بشکه در روز رسید. این نهاد برآورد کرده که تقاضای جهانی در سال ۲۰۲۰ حدود ۵/۲ هزار بشکه در روز کاهش یابد و از ۱۰۰/۷ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ به ۹۵/۵ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ برسد. البته برآورد کمتر این نهاد بیشتر به تاریخ انتشار گزارش این نهاد مربوط است که حدود ۱۰ روز زودتر از گزارش سازمان اوپک و آژانس بین‌المللی انرژی منتشر شد. براساس برآورد آژانس بخش عمده کاهش مصرف به دلیل شیوع ویروس کرونا در فصول اول و دوم ۲۰۲۰ خواهد بود و طی فصول سوم و چهارم بخش عمده‌ای از تقاضا مجدداً به بازار باز خواهد گشت (جدول ۳).

جدول ۳. پیش‌بینی تقاضای نفت در سال ۲۰۲۰ براساس برآوردهای

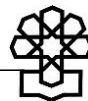
اداره اطلاعات انرژی آمریکا

واحد	۲۰۱۸	۲۰۱۹	فصل اول ۲۰۲۰	فصل دوم ۲۰۲۰	فصل سوم ۲۰۲۰	فصل چهارم ۲۰۲۰	۲۰۲۰	تغییرات ۲۰۲۰ نسبت به ۲۰۱۹
میلیون بشکه در روز	۱۰۰	۱۰۰/۷	۹۴/۴	۸۸	۹۸/۶	۱۰۰/۹	۹۵/۵	-۵/۲

Source: EIA, Short-term Energy Outlook, April 2020.

۲-۱. تغییرات تقاضا براساس متوسط برآوردهای سه مرجع

متوسط برآوردهای سه مرجع فوق (سازمان اوپک، آژانس بین‌المللی انرژی و اداره اطلاعات انرژی وزارت انرژی آمریکا) از رشد تقاضای جهانی در سال ۲۰۱۸ به مقدار ۱/۳ و سال ۲۰۱۹ به مقدار ۷۰۰ هزار بشکه در روز است، اما برآورد هر سه مرجع برای سال ۲۰۲۰ این‌گونه بوده که تقاضا کاهش اساسی و بی‌سابقه داشته باشد و به‌طور متوسط ۷/۱ میلیون

بشکه در روز کاهش یابد. در نمودار ۱ تغییرات سالیانه تقاضای جهانی نفت براساس برآوردهای سه مرجع ذکر شده ارائه شده است.

نمودار ۱. روند تغییرات سالیانه تقاضای جهانی نفت براساس برآوردهای سه مرجع

(میلیون بشکه در روز)

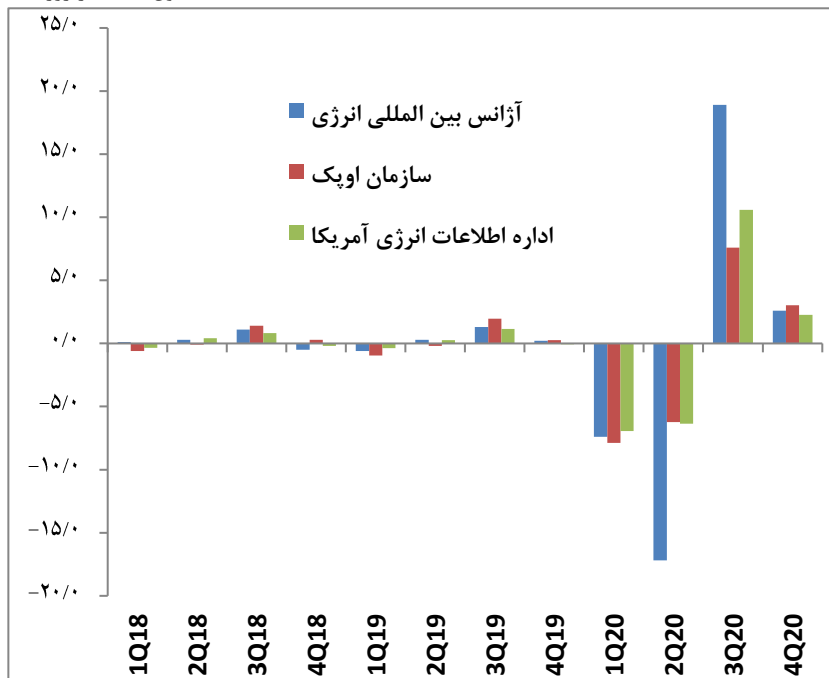

مأخذ: محاسبات تحقیق.

هر سه مرجع برآورد کرده‌اند که در فصول سوم و چهارم ۲۰۲۰ تقاضا رشد داشته و بخش عمده تقاضای کاهش یافته در فصول اول و دوم به بازار برگردد. برای فصل سوم ۲۰۲۰ آژانس برآورد کرده که تقاضا ۱۸/۹ میلیون بشکه در روز افزایش یابد و برآورد سازمان اوپک و اداره اطلاعات انرژی آمریکا از رشد تقاضا برای فصل سوم به ترتیب ۷/۶ و ۱۰/۶ میلیون بشکه در روز است. (نمودار ۲)

نمودار ۲. تغییرات فصلی تقاضا براساس برآوردهای سه مرجع

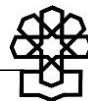
(میلیون بشکه در روز)

مأخذ: همان.

۳-۱. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

متوسط برآوردهای اوپک، آژانس بین‌المللی انرژی و اداره اطلاعات انرژی آمریکا از رشد تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۱۸ به میزان ۱/۳ میلیون بشکه در روز و در سال ۲۰۱۹ معادل ۷۰۰ هزار بشکه در روز بوده است. در ابتدای سال ۲۰۲۰ برآورد می‌شد که میزان رشد تقاضا در سال ۲۰۲۰ به مقدار ۱/۲ میلیون بشکه در روز برسد، اما شیوع و گسترش سریع ویروس کرونا باعث شد که در برآوردها از رشد تقاضا در سال ۲۰۲۰ تجدیدنظر شود. سازمان اوپک، آژانس بین‌المللی انرژی

و اداره اطلاعات انرژی وزارت انرژی آمریکا در گزارش‌های ماه آوریل ۲۰۲۰، هریک برآورد کرده‌اند که در سال ۲۰۲۰ تقاضا کاهش اساسی و بی‌سابقه‌ای داشته باشد و به‌طور متوسط ۷/۱ میلیون بشکه در روز کاهش یابد. البته براساس برآوردهای این سه مرجع، قسمت عمده کاهش تقاضا مربوط به فصل دوم ۲۰۲۰ خواهد بود و طی فصول سوم و چهارم ۲۰۲۰ بخش عمده‌ای از تقاضای کاهش‌یافته در فصول اول و دوم ۲۰۲۰ به بازار باز خواهد گشت، چراکه کاهش تقاضا به دلیل کاهش تقاضای بخش حمل‌ونقل است. حدود ۶۰ درصد از کل تولید جهانی نفت در بخش حمل‌ونقل مصرف می‌شود و از آنجا که اکثر کشورها سیاست‌هایی در زمینه قرنطینه و محدودیت سفر اتخاذ کرده‌اند، تقاضای سوخت در بخش حمل‌ونقل این کشورها شدیداً کاهش یافته است و با فرض فروکش کردن موج شیوع ویروس کرونا در جهان و پایان یافتن سیاست‌های کشورهای مختلف در قرنطینه کردن شهرها، بخش عمده‌ای از تقاضای سوخت در بخش حمل‌ونقل خیلی سریع به بازار برخواهد گشت، اما بازگشت تقاضای بخش صنعت نیاز به زمان بیشتری دارد و به شرایط اقتصاد آنها بعد از بحران کرونا بستگی دارد.

۲. اثر کرونا بر اجرایی شدن بخش انرژی توافق تجاری آمریکا و چین

مقدمه

در سال‌های اخیر تنش‌های تجاری بین چین و آمریکا از مهم‌ترین مسائل اقتصاد جهانی بوده است. چراکه مسائل تجاری این دو قدرت اقتصادی نه تنها بر اقتصاد خود این کشورها، بلکه بر اقتصاد جهان و سایر کشورها اثرگذار است. لذا مذاکرات تجاری آنها نیز همواره مورد توجه کارشناسان اقتصادی و کارشناسان بازار نفت بوده است. در پی این مذاکرات، دو کشور در ژانویه سال ۲۰۲۰ به توافق تجاری دست یافتند که به دلیل اهمیت موضوع در این گزارش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۱. تحلیل و ارزیابی

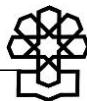
بخش اول توافق تجاری آمریکا و چین در پانزدهم ژانویه سال میلادی جاری به امضای دو کشور رسید. براساس مذاکرات انجام شده، زمان اجرای آن فوریه سال ۲۰۲۰ در نظر گرفته شده بود. به موجب آن، تعرفه‌های جدید آمریکا بر کالاهای وارداتی از چین لغو خواهد شد و در مقابل چین واردات محصولات کشاورزی، فراورده‌های انرژی و کالاهای تولیدی و خدماتی را از آمریکا افزایش خواهد داد. طی سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ ارزش واردات چین از آمریکا باید به ۲۰۰ میلیارد دلار برسد (جدول ۴). البته ۲۵ درصد تعرفه‌های گمرکی همچنان برقرار خواهد بود.

جدول ۴. جزئیات افزایش خرید چین از آمریکا تحت فاز اول توافق تجاری

(میلیارد دلار)

مجموع دو سال	۲۰۲۱	۲۰۲۰	طبقه‌بندی کالاها و خدمات
۷۷/۷	۴۴/۸	۳۲/۹	ماشین‌های صنعتی، ابزار الکترونیکی، وسایل نقلیه، تجهیزات پزشکی و داروسازی، آهن و فولاد
۳۲	۱۹/۵	۱۲/۵	سویا، دانه‌های روغنی، کتان، گوشت، گندم، غذاهای دریایی، مربا، میوه، زله‌ها، ذرت، گل، اسب و عمل
۵۲/۴	۳۳/۹	۱۸/۵	نفت خام، ال‌ان‌جی، فراورده‌های پالایشی و زغال سنگ
۳۷/۹	۲۵/۱	۱۲/۸	خدمات توریسم، خدمات مالی، خدمات بیمه و بیمه انکابی، خدمات مدیریت و مشاوره، خدمات مخابرات و اطلاعات
۲۰۰	۱۲۳/۳	۷۶/۷	مجموع

Source: <https://www.china-briefing.com/news/us-china-phase-one-trade-deal-takeaways-businesses-global-trade/>

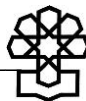

با توجه به برآورد صندوق بین‌المللی پول، به دلیل انتشار ویروس کرونا رشد اقتصادی چین از ۶/۱ درصد در سال ۲۰۱۹ به ۴/۹ درصد در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید. این به معنای تقاضای کمتر انرژی و کاهش واردات نفت خام و گاز طبیعی در سال ۲۰۲۰ است که اجرای فاز اول توافق آمریکا و چین را با مشکل مواجه خواهد کرد. دو سناریوی کلی در این ارتباط متصور است. سناریوی اول، کنترل و مهار سریع ویروس کرونا در چین در سه‌ماهه اول سال ۲۰۲۰. براساس این سناریو از سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۰ روند طبیعی تقاضا برقرار خواهد شد. با توجه به اطلاعات اولیه منتشر شده می‌توان گفت که این سناریو تقریباً منتفی است. اطلاعات منتشر شده نشان می‌دهد که در سه‌ماهه اول سال ۲۰۲۰ تقاضای نفت چین در مقایسه با مدت مشابه در سال ۲۰۱۹ در حدود ۱/۸ میلیون بشکه در روز کاهش خواهد یافت. سناریوی دوم، شیوع گسترده این ویروس در چین و کنترل و مهار بیماری با سرعت کمتر است. در این سناریو که کنترل انتشار ویروس مدت زمان بیشتری نیاز دارد، تقاضا برای انرژی را بیشتر کاهش خواهد داد. بنابراین شیوع ویروس کرونا در چین موجب خواهد شد واردات این کشور از آمریکا براساس برنامه تنظیم شده افزایش نیابد و عملاً اجرای بخش اول توافق تجاری به تعویق افتاده و زمان بیشتری برای اجرای کامل آن نیاز خواهد بود.

علاوه بر مشکل ویروس کرونا، روند تثبیت روابط دو کشور چین و آمریکا در توافق تجاری آنها در کوتاه‌مدت با روند بلندمدت آن، در یک راستا نیستند. زیرا به نظر می‌رسد این مرحله از توافق بیشتر جنبه سیاسی دارد تا اینکه یک نقشه راه جامع جریان تجاری بین دو کشور باشد. بنابراین علایم متفاوتی از جریان تجاری به فعالین بازار خواهد داد. با توجه به جدول ۴ در زمان امضای توافق، چین متعهد به خرید بیش از ۵۲ میلیارد دلار کالاها و خدمات مربوط به بخش انرژی در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ از آمریکا شده که به نظر یک هدف بلندپروازانه و

غیرواقعی است. زیرا اکنون که تقاضای چین به‌طور چشمگیری به‌دلیل شیوع ویروس کرونا کاهش یافته، حتی با فرض بهبود قابل توجه در تقاضای انرژی این کشور در اواخر سال ۲۰۲۰، دستیابی به این هدف وارداتی تقریباً غیرممکن است. با این حال به‌نظر می‌رسد در حال حاضر بحثی درباره امکان‌سنجی این میزان واردات چین در دولت آمریکا وجود ندارد، چراکه پس از امضای توافقنامه نیز دستورالعمل‌های اجرایی کمی در این زمینه وجود داشته و نحوه واردات نیز مبهم مانده است.

با امضای این قرارداد، با توجه به تأثیر ویروس کرونا بر تقاضای نفت، چین به‌منظور عمل به تعهد خرید خود از آمریکا باید با فرض قیمت حدود ۵۰ دلار در هر بشکه، واردات نفت خود را از آمریکا به ۷۰۰ هزار تا یک میلیون بشکه در روز افزایش دهد که در حالت اوج تقاضای خود ۴۷۰ هزار بشکه نفت از آمریکا واردات داشته است. همچنین میزان واردات الان‌جی چین نیز با فرض قیمت ۴ دلار در هر میلیون بی‌تی‌یو باید به ۵ تا ۷ میلیون تُن برسد که در زمان اوج تقاضای چین، در حدود ۰/۵۲ میلیون تُن واردات الان‌جی از آمریکا داشته است. ضمن اینکه افت تقاضای چین و کاهش شدید روند قیمت نفت مسئله اجرای توافق را پیچیده‌تر خواهد کرد. به احتمال زیاد، دولت چین در زمان امضای این توافق، از شیوع ویروس کرونا آگاه بود و با توجه به بندهای مختلف این توافق، تاحدودی به دستیابی به اهداف اعلام شده اطمینان داشته است. چراکه می‌تواند براساس شرایط بازار تعهدات خرید خود را محدود کند. اما آیا بازارهای نفت خام یا الان‌جی به‌خوبی قادر به مقابله با تغییر و تحولات جریان‌های تجاری بین دو کشور هستند. عرضه‌کنندگان بزرگ الان‌جی امکان عرضه مستقیم الان‌جی از مبدأ آمریکا به چین را دارند. اما خریداران چینی نیز به دنبال پرداخت هزینه کمتر برای خرید الان‌جی از مبدأ آمریکا هستند و به‌دلیل تحمیل تعرفه‌ای بالا توسط آمریکا، همواره به دنبال راه‌هایی برای جلوگیری از حمل محموله‌های آمریکایی به چین هستند. علاوه بر این،

به شدت به دنبال متنوع‌سازی منابع واردات نفت و گاز خود هستند و تمام یا بخش عمده واردات خود را وابسته به یک کشور خاص از جمله آمریکا نخواهند کرد. به عبارت بهتر، همه تخم‌مرغ‌های خود را در سبد آمریکا قرار نمی‌دهند. حتی در مورد کاهش واردات نفت خام از آمریکا نیز تلاش می‌کنند. چراکه بخش عمده‌ای از نفت خام صادراتی آمریکا از منابع نفت شیل است و نوع نفت خام آن شیرین و سبک محسوب می‌شود در حالی که خوراک پالایشگاه‌های نفت چین عمدتاً از انواع نفت خام سنگین است. همچنین بخش خیلی کمی از نفت خام آمریکا می‌تواند به ذخایر استراتژیک نفت خام چین اضافه شود. بنابراین حتی اگر چین حاضر به افزایش واردات نفت خام از آمریکا باشد، احتمالاً زیرساخت‌های آمریکا پاسخگوی صادرات یک میلیون بشکه در روز نفت خام به چین نخواهند بود. در مجموع مشکلات زیرساختی آمریکا برای صادرات نفت خام، شیوع ویروس کرونا و به تبع آن کاهش تقاضا، کاهش رشد اقتصادی و کاهش قیمت نفت خام مهم‌ترین موانع اجرایی شدن دقیق فاز اول توافق آمریکا و چین محسوب می‌شوند.

۲-۲. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

براساس برآورد صندوق بین‌المللی پول، به دلیل انتشار ویروس کرونا، رشد اقتصادی چین از ۶/۱ درصد در سال ۲۰۱۹ به ۴/۹ درصد در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید. این به معنای تقاضای کمتر انرژی و کاهش واردات نفت خام و گاز طبیعی در سال ۲۰۲۰ است که اجرای فاز اول توافق آمریکا و چین را با مشکل مواجه خواهد کرد.

در سه‌ماهه اول سال ۲۰۲۰ تقاضای نفت چین در مقایسه با مدت مشابه در سال ۲۰۱۹ در حدود ۱/۸ میلیون بشکه در روز کاهش خواهد یافت. بنابراین، شیوع ویروس کرونا در چین موجب خواهد شد اجرای بخش اول توافق تجاری به تعویق افتاده و زمان

بیشتری برای اجرای کامل آن نیاز خواهد بود. به نظر می‌رسد این مرحله از توافق بیشتر جنبه سیاسی دارد تا اینکه یک نقشه راه جامع جریان تجاری بین دو کشور باشد. در این توافق، چین متعهد به خرید بیش از ۵۰ میلیارد دلار کالاها و خدمات مربوط به بخش انرژی از آمریکا شده است که یک هدف بلندپروازانه و غیرواقعی است. شیوع ویروس کرونا و به تبع آن کاهش رشد اقتصادی و افت تقاضای انرژی چین، کاهش شدید روند قیمت نفت خام مهم‌ترین موانع اجرایی شدن دقیق فاز اول توافق آمریکا و چین محسوب می‌شوند که مسئله اجرای توافق را پیچیده‌تر خواهد کرد.

۳. تحلیل همکاری‌های اخیر استراتژیک انرژی آمریکا - هند متعاقب سفر ترامپ به دهلی در فوریه ۲۰۲۰: آثار راهبردی بر منافع انرژی ایران

مقدمه و طرح مسئله

دونالد ترامپ امیدوار است که بعد از نیل به «فاز اول - توافق تجاری با چین»، تا قبل از انتخابات ریاست‌جمهوری ۲۰۲۰ توافق تجاری دیگری با یکی از کشورهای مهم تجاری جهان بعد از چین، برقرار کند. وی تلاش کرد که پایه‌های توافق تجاری خود با هند به‌ویژه در بخش‌های انرژی را در سفر ۲۶-۲۵ فوریه خود را به این کشور نهایی سازد. مطابق اسناد منتشره، بخش‌های دفاعی، انرژی، تجهیزات پزشکی / دارویی و کشاورزی از مهم‌ترین موارد مورد نظر در توافق احتمالی خواهد بود. در این یادداشت تلاش شده که محورهای همکاری‌های جدید انرژی دو کشور هند و ایالات متحده براساس اسناد بالادستی مشترک دو کشور و نیز برنامه‌های عملیاتی پروژه‌های مشترک حوزه‌های مختلف انرژی مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. به‌صورت مقدماتی می‌توان بیان کرد که دولت ترامپ در راستای راهبردهای

«برتری جهانی انرژی آمریکا»^۱ و «تبدیل انقلاب تولید نفت و گاز نامتعارف خود به انقلاب صادرات نفت و گاز» تلاش گسترده‌ای می‌کند تا به «بازارسازی دیپلماتیک نفت و گاز صادراتی خود» در شرایطی که بازار جهانی با مازاد عرضه و تکثر عرضه‌کنندگان انرژی روبه‌رو است، اقدام نماید. همان‌گونه که در ادامه بیان خواهد شد، راهبردهای دولت ترامپ در تعاملات انرژی با دیگر کشورها با راهبردهای دولت‌های قبلی خود تفاوت‌های فاحشی داشته و به دلیل صادرات‌محور بودن دولت ترامپ در راهبرد جدید خود، طبیعتاً اثرگذاری بیشتر بر بازار جهانی و بازیگران مختلف آن از جمله کشورهای صادرکننده‌ای نظیر ایران خواهد داشت. از این‌رو، ضرورت تحلیل و ارزیابی اقدام و تعاملات دولت ایالات متحده با شرکای سنتی انرژی ایران برای سیاستگذاران دیپلماسی انرژی کشور دارای اهمیت راهبردی و عملیاتی است.

۳-۱. تحلیل و ارزیابی

۳-۱-۱. هدفگذاری جدید ترامپ: گذار از «توافق انرژی مشترک» (۲۰۰۵) به «مشارکت استراتژیک انرژی آمریکا - هند» (۲۰۱۷)

الف) توافق انرژی آمریکا - هند (۲۰۰۵)^۲

توافق انرژی هند و ایالات متحده در ۳۱ می ۲۰۰۵ شروع شد که هدف آن افزایش سرمایه‌گذاری و تجارت بخش انرژی هند از طریق کار با بخش‌های دولتی و خصوصی برای شناسایی بیشتر زمینه‌های همکاری در طیف وسیعی از همکاری‌های موجود دو

1. National Security Strategy of the United States of America (2017) Pillar 2 and 3. Available At:< <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>>

2. Ministry of External Affairs, The Government of India (2005) India-US Energy Dialogue.

کشور است تا منابع انرژی را به صورت ایمن، پاک، قابل اعتماد و مقرون به صرفه تأمین نماید. این اقدامات بر پنج بخش: الف) نفت و گاز، ب) زغال سنگ، ج) برق و کارایی انرژی، د) فناوری‌های نو و انرژی‌های تجدیدپذیر و ه) انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای تمرکز داشت. برنامه‌های کوتاه و بلندمدتی در این چارچوب تنظیم شده بود که جزئیات آن به شرح ذیل است:

- پروژه تولید برق آتی^۱، پروژه‌های با هزینه میلیارد دلاری بوده که ایالات متحده مشارکت هند به میزان ۱۰ میلیون دلار را پذیرفته که اولین پروژه جهانی تولید برق از سوخت‌های فسیلی با میزان انتشار کربن صفر می‌باشد.
- عضویت هند در «برنامه متحد توسعه انرژی اقیانوسی»^۲ (IODP) که برنامه‌ای بین‌المللی برای حفاری در آب‌های بسیار عمیق اقیانوسی به رهبری ژاپن و ایالات متحده بوده که هدف آن توسعه فناوری‌های تولید و تجاری‌سازی هیدرات‌های گازی است.
- پذیرش مشارکت هند در پروژه چندملیتی ایتر^۳ (ITER) برای تحقیق و توسعه نیروگاه‌های همجوشی هسته‌ای^۴ که ایالات متحده در ۶ دسامبر ۲۰۰۵ از هند برای مشارکت در این پروژه دعوت کرد.
- همکاری در زمینه نفت و گاز با محورهای:

1. Future Gen

2. International Ocean Discovery Program

3. International Nuclear Fusion Research

۴. همجوشی هسته‌ای (Nuclear Fusion) به واکنشی که در آن دو یا چند اتم با یکدیگر ترکیب شده و عنصر جدیدی را ایجاد کنند جوش هسته‌ای گویند. در فرایند همجوشی هسته‌ای، هسته‌های سبک مانند هیدروژن، دوتریوم و تریتیوم با یکدیگر همجوشی داده شده و هسته‌های سنگین‌تر تولید انرژی می‌کنند. شرکت‌های نوپای خصوصی با فناوری‌هایی متفاوت وارد عرصه رقابت در مهار انرژی همجوشی شده‌اند که احتمالاً تا سال ۲۰۳۰ به ثمر خواهد رسید.

- توسعه فناوری‌های ^۱CBM در هند (متان در بستر زغال سنگ) و گازهای غیرمتمعارف
- توسعه زیرساخت‌های گازی و ال‌ان‌جی هند
- یادداشت تفاهم در مورد: الف) حفاری فراساحل برای هیدرات‌های گازی و ب) تدوین استانداردها و رویه‌های اقدام در حوزه توسعه گازی
- توسعه همکاری لابراتوار ملی انرژی تجدیدپذیر ایالات متحده در مورد هیدروژن و شرکت‌های هندی
- توسعه و بهسازی پالایشگاه‌ها

• توسعه همکاری فناورانه در بخش زغال سنگ به‌ویژه همکاری برای استفاده بیشتر و بهینه‌تر از زغال سنگ در موارد ^۲CBM، CMM و مشارکت فناوری زغال پاک ^۳ بین لابراتوار ملی فناوری انرژی آمریکا (NETL) و شرکت ملی برق حرارتی هند (NTPC)

• توسعه همکاری در حوزه فناوری انرژی‌های تجدیدپذیر به‌ویژه سیستم‌های فتوولتائیک و توسعه نیروگاه‌های برق هسته‌ای

ب) تمرکز ترامپ بر «مشارکت انرژی استراتژیک هند - ایالات متحده»

بعد از به قدرت رسیدن ترامپ در سال ۲۰۱۶، اولویت‌ها و چارچوب‌های همکاری انرژی آمریکا با هند در چارچوب برنامه‌های جدید راهبرد انرژی آمریکا در قالب «برتری انرژی جهانی» دچار تغییرات زیادی شد. در این راستا، بعد از ماه‌ها گفتگوهای کارشناسی مشترک، در ۲۶ ژوئن ۲۰۱۷، وزیر نفت و گاز طبیعی هند (درامندرا پاراهان) و وزیر وقت انرژی ایالات متحده (ریک پری)، ابعاد مختلف مشارکت انرژی استراتژیک هند - ایالات

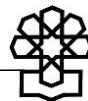
1. Coal Bed Methane (CBM)
2. Coal-mine Methane
3. Clean Coal

متحده را در جلسه مشترک بین دونالد ترامپ و مودی در خلال سفر نخست‌وزیر هند به آمریکا اعلام کردند.^۱ این مشارکت راهبردی بر اهمیت همکاری انرژی برای روابط دوجانبه دو کشور و ایجاد مرحله‌ای برای تعاملات عمیق‌تر و معنادار از طریق کانال‌های صنعتی و دولتی تأکید می‌کند. از طریق این مشارکت راهبردی، ایالات متحده و هند به صورت مشترک و جمعی به دنبال تقویت امنیت انرژی، گسترش پیوندهای انرژی و فناوری در بخش‌های انرژی مورد نظر، تقویت تعهد استراتژیک خود به یکدیگر و تسهیل تعاملات و مشارکت ذی‌نفعان صنعتی در بخش انرژی می‌باشند. در چارچوب این مشارکت، ایالات متحده و هند چهار ستون اصلی همکاری را پیگیری می‌کنند که عبارتند از:

- نفت و گاز
- برق و کارایی انرژی
- انرژی تجدیدپذیر و رشد پایدار
- زغال سنگ

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، از نظر آمریکایی‌ها، همکاری‌های هسته‌ای با هند برخلاف طرح توافق انرژی ۲۰۰۵ در دوره جدید اولویت ندارد. هرچند هندی‌ها اصرار دارند که حداقل نیروگاه هسته‌ای کووادا مطابق توافق سال ۲۰۰۸ تکمیل گردد. به‌عنوان اولین مرحله در عملیاتی کردن کامل پتانسیل‌های مشارکت انرژی استراتژیک، دو کشور کارگروه مشترک گازی ایالات متحده - هند را اعلام کنند. این کارگروه تیمی را از متخصصان صنعتی هندی و آمریکایی با هدف توسعه، انتقال رهنمودهای سیاستگذارانه

1. Ministry of Petroleum & Natural Gas, The Government of India (2018) India-US Strategy Energy Partnership Joint Statement. Available At:<
<https://pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=178727>>

خلاقانه به دولت هند برای حمایت از تحقق چشم‌انداز خود در افزایش سهم گاز طبیعی در اقتصاد تشکیل خواهند داد. هردو طرف، در راستای دستیابی به اهداف مشترک برای ایجاد یک جهت‌گیری تجاری قوی‌تر در همکاری‌های انرژی خود، از سرمایه‌گذاری رو به رشد شرکت‌های هندی در ایالات متحده و آغاز صادرات نفت و گاز از ایالات متحده به هند نام بردند.

۳-۱-۲. «بازاریابی انرژی خارجی تعرفه‌ای»: استفاده از ابزار (GSP)^۱ برای فشار بر هند به منظور واردات بیشتر انرژی از آمریکا

دولت ترامپ از نظر دیپلماسی اقتصادی برای «بازاریابی نفت و گاز صادراتی خود» در مورد برخی از کشورهای بزرگ طرف تجاری خود به راهبرد جدیدی دست زده است که می‌توان آن را «بازاریابی انرژی خارجی تعرفه‌ای» نام نهاد و در این راهبرد، دولت ترامپ بر این نکته تمرکز کرده است تا از طریق افزایش صادرات انرژی به کشورهایی که با آنها دارای کسری تجاری است، این کسری را کاهش یا برطرف و یا بر واردات از این کشورها تعرفه‌های تجاری اعمال نماید. مثلاً یکی از محرکه‌های جنگ تعرفه‌ها با چین، روند رو به رشدی است که از سال ۱۹۸۵ در زمینه کسری تجاری آمریکا به نسبت چین شروع شد و در سال ۲۰۱۸ به ۴۱۹/۲ میلیارد دلار رسید. در مورد کشور هند، این کسری تجاری در سال ۲۰۱۸ به میزان ۲۰/۸ میلیارد دلار بوده است.

مکانیسم استفاده از ابزار تعرفه از سوی ایالات متحده برای بازاریابی صادرات انرژی خود در بازار هند بدین صورت شکل گرفت که دولت ترامپ در سال ۲۰۱۹، کشور هند را از وضعیت ویژه معافیت تعرفه تجاری با آمریکا تحت سیستم (GSP) خارج کرد که سبب شد

1. Generalized System or Preferences (GSP) (نظام همگانی ترجیحات)

تعرفه گمرکی بالغ بر ۵/۶ میلیارد دلار بر صادرات کالاهای هندی به آمریکا وضع گردد. ایالات متحده از آوریل ۲۰۱۸ به بازنگری صلاحیت مطابقت هند با ملاک‌های دسترسی بازار سیستم (GSP) اقدام کرده بود که در نهایت رابرت لایتیزر - نماینده تجاری ایالات متحده در مذاکرات تجاری با هند - در ۴ مارس ۲۰۱۹ اعلام کرد که ایالات متحده تصمیم دارد که به شناسایی هند به عنوان کشورهای ذی‌نفع در حال توسعه در «سیستم عمومی ترجیحات» (GSP) پایان دهد. بنابه ادعای دولت ترامپ، حذف هند از این سیستم متعاقب ناتوانی این کشور در ارائه تضمین‌هایی به ایالات متحده مبنی بر ارائه فرصت برابر و منطقی دسترسی بازار خود به کالاهای آمریکایی به‌ویژه انرژی، اتفاق خواهد افتاد. تحت سیستم (GSP) ایالات متحده، ورود محصولات خاصی از کشورهای در حال توسعه ذی‌نفع به ایالات متحده در صورتی که ملاک‌های مصوب کنگره را رعایت کنند، بدون تعرفه خواهد بود. یکی از معیارهای شمولیت کشورهای در حال توسعه در سیستم (GSP) آمریکا، فراهم کردن دسترسی عادلانه و منطقی بازار خود به ایالات متحده است. از نظر دولت ترامپ، کشور هند طیف گسترده‌ای از موانع تجاری را علیه واردات کالاهای آمریکایی به‌ویژه انرژی اجرا کرده که آثار منفی جدی بر تجارت ایالات متحده ایجاد می‌کند.^۱

۳-۲. وضعیت فعلی تعاملات انرژی هند - آمریکا

متناسب با کاربرد سیستم بازاریابی نفت و گاز آمریکا در هند براساس ابزارهای تعرفه‌ای، کسری تجاری دو کشور در سال ۲۰۱۸ به نسبت سال ۲۰۱۷ به میزان ۹ درصد کاهش

1. Office of the United States Trade Representative(2019/04/03) United States Will Terminate GSP Designation of India and Turkey. Available At:<
<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/march/united-states-will-terminate-gsp>>

یافته و به ۲۰/۸ میلیارد دلار بالغ گردید. دلیل کاهش کسری تجاری سال ۲۰۱۸ آمریکا با هند به نسبت سال ۲۰۱۷ را می‌توان به دلیل افزایش صادرات نفت خام و ال‌ان‌جی آمریکا به هند دانست.^۱ براساس آمارهای اعلامی وزیر انرژی فعلی آمریکا (دن برولیت) بازار انرژی هند در دو سال گذشته شاهد افزایش صادرات نفت و گاز ایالات متحده بود، به گونه‌ای که میانگین صادرات نفت آمریکا به هند از ۲۵ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۱۷ به ۲۵۰ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۱۹ بالغ گردیده و این روند در سال ۲۰۱۹ نیز ادامه یافته است. به نحوی که در ماه دسامبر ۲۰۱۹ به نسبت سال گذشته خود، صادرات نفت آمریکا به هند بالغ بر ۹ میلیون تُن بوده که حاکی از افزایش ۸۸ درصدی به نسبت زمان مشابه سال گذشته خود است.^۲ در جدول ۵ میزان صادرات نفت خام آمریکا به هند ارائه شده است.

جدول ۵. میزان صادرات نفت خام آمریکا به هند (هزار بشکه در روز)

سال	ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	ژوئن	جولای	آگوست	سپتامبر	اکتبر	نوامبر	دسامبر
۲۰۱۵	-	-	۳۰۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۰۱۷	-	۱۴۶۸	-	۱۵۳۲	-	-	-	۲۲۹۵	۲۴۹۰	۸۳۰	-	۱۰۰۰
۲۰۱۸	۱۰۰۰	۵۵۶	۷۲۵۹	۵۲۴	۴۷۱۹	۱۰۴۴۱	۳۱۶۶	۶۰۷۳	۵۰۵۶	۶۷۶۶	۳۵۱۷	۶۰۴۵
۲۰۱۹	۶۶۷۰	۴۵۷۵	۱۳۷۵۹	۱۱۷۶۸	۷۸۷۵	۸۷۱۳	۴۳۱۴	۶۷۱۴	۷۴۴۳	۷۴۱۹	۶۵۷۱	۸۵۱۷

Source: EIA (US Energy Information Administration)

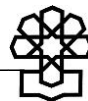
1 - Dipka Bhambhani (2019) U.S.-India Energy Partnership, With \$1 Trillion At Stake, Expected To Grow After Modi Win. Available At:< <https://www.forbes.com/sites/dipkabhambhani/2019/06/17/u-s-india-energy-partnership-with-1-trillion-at-stake-expected-to-grow-after-modi-win/#480bf29f42c3> >

2. David Bradley (2020) U.S. and India to Promote Energy Ties, Say Trump and Modi. Available At:< <https://www.naturalgasintel.com/articles/121153-us-and-india-to-promote-energy-ties-say-trump-and-modi>>

علاوه بر نفت، صادرات ال ان جی آمریکا به هند نیز از سال ۲۰۱۷ به بعد رشد کرده است. در نوامبر ۲۰۱۹، بازار هند به میزان ۵/۱ درصد کل صادرات ال ان جی آمریکا را به خود اختصاص داده است که انتظار می‌رفت در سال ۲۰۲۰ از نظر ارزشی به ۵۷۶ میلیون دلار در سال برسد، هرچند که بحران کرونا و اثر آن بر تقاضای انرژی جهانی، تحقق این برنامه‌ریزی را دشوار می‌سازد. (نمودار ۳)

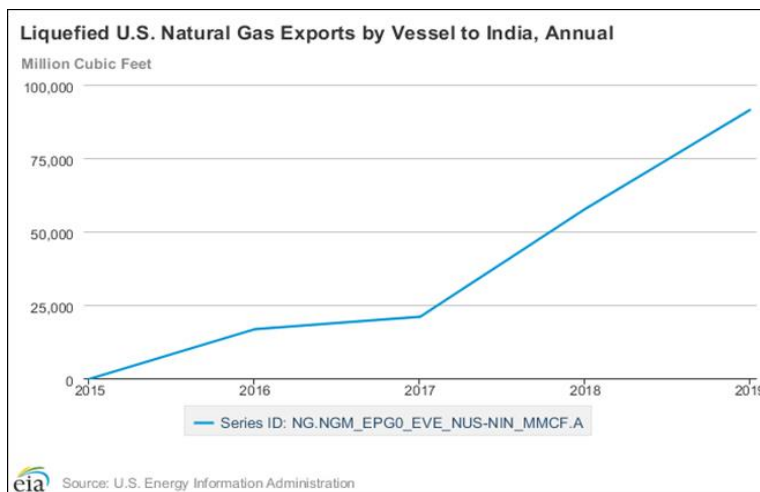
به‌طور کلی، مطابق آمارهای وزارت نفت هند، تجارت مواد هیدروکربوری در سال ۲۰۱۹ به ۷/۷ میلیارد دلار رسیده که ۱۱ درصد کل حجم تجارت طرفین را شامل می‌گردد. سفیر هند در ایالات متحده (تارانجیت سینگ) نیز با ابراز رضایت از افزایش تجارت مواد هیدروکربوری از صفر به حدود ۸ میلیارد دلار در خلال تنها چهار سال از سال ۲۰۱۵، به بعد، ابراز امیدواری کرد که جایگاه انرژی در تجارت بین دو کشور متأثر از توافقات حاصل از سفر ترامپ به هند با رشد چشمگیری در سال‌های آتی روبه‌رو گردد.^۱

1. Manish Vahid (2020) India and US Set to Deepen Strategic Energy Partnership. Observer Research Foundation (ORF) Available At:<
<https://www.orfonline.org/expert-speak/india-and-us-set-to-deepen-strategic-energy-partnership-61962/>>

نمودار ۳. صادرات ال ان جی آمریکا به هند

(میلیون فوت مکعب در سال)

۳-۳. محورهای همکاری‌های جدید انرژی در سفر ترامپ به هند

محورهای مهم توافقات انرژی آمریکا و هند در سفر ترامپ به هند در ۲۶-۲۵ فوریه ۲۰۲۰ عبارتند از:

• مشارکت شرکت‌های آمریکایی در «سیستم خطوط لوله مجازی هند»

در این راستا شرکت اکسون موبیل توافقاتی را با شرکت نفت هند و مشارکت شرکت آمریکایی صنایع شیمیایی و انرژی چارت^۱ انجام داد که شبکه انتقالی و توزیع سریع گاز طبیعی به شهرهای هند را تکمیل کند. به دلیل اینکه هند شبکه خطوط لوله داخلی توسعه‌یافته‌ای برای انتقال ال ان جی وارداتی از بنادر ندارد، این ابتکار برای استفاده از

سیستم حمل‌ونقل جاده‌ای، ریلی و آبراه‌ها و رودخانه‌های داخلی برای اتصال پایانه‌های وارداتی ال‌ان‌جی به شبکه خطوط لوله فیزیکی موجود است. «ابتکار خطوط لوله مجازی» برای تسهیل راهبرد انرژی هند برای افزایش سهم گاز طبیعی در سبد انرژی این کشور از ۶/۲ درصد کنونی تا ۱۵ درصد در سال ۲۰۳۰ است. بدون این ابتکار، این هدفگذاری به دلیل عدم توسعه شبکه خطوط لوله داخلی و نیاز به سرمایه‌گذاری گسترده مالی، تحقق نمی‌یابد. هدف نهایی ایالات متحده در این بخش از همکاری‌های انرژی، زمینه‌سازی برای افزایش شدید واردات ال‌ان‌جی آمریکا از سوی هند از طریق برطرف‌سازی موانع فنی و مالی مصرف داخلی گاز این کشور آسیایی و دارای رشد تقاضاست.

• **جلب مشارکت مالی شرکت‌های ملی هند در بخش بالادستی صنعت گاز آمریکا**

در این برنامه کاری برد - برد، دولت ترامپ موفق به جلب سرمایه مالی هندی‌ها در آمریکا و تقویت فضای کسب‌وکاری صنعت گاز آمریکا می‌گردد و شرکت‌های هندی نیز موفق به کسب سهم از ال‌ان‌جی تولیدی آمریکا به‌ازای سرمایه‌گذاری مالی خود می‌گردند. بدیهی است که اولویت نخست شرکت‌های ملی هند در این همکاری این است که سهم خود از ال‌ان‌جی تولیدی را در آمریکا برای تضمین امنیت انرژی هند به کشور خود انتقال دهند تا اینکه همانند شرکت‌های بین‌المللی نفتی با سهم ال‌ان‌جی خود در بازار جهانی گاز به تجارت بپردازند، هرچند ممکن است در اولویت‌های بعدی خود و در مواردی که موضوع امنیت انرژی هند مطرح نباشد، از تجارت بین‌المللی با سهم ال‌ان‌جی خود نیز غافل نباشند. نتیجه این امر، تقویت ال‌ان‌جی ایالات متحده در بازار گازی هند می‌شود. نمونه

مثال این نوع همکاری، سرمایه‌گذاری ۲/۵ میلیارد دلاری شرکت هندی پترون در کسب سهام شرکت تلوریان^۱ در صنعت گاز آمریکاست.

• **قرارداد با شرکت‌های پالایشی هند برای «عرضه نفت آمریکا با امتیازات ویژه»**
نفت ایالات متحده به دلایل فنی و کیفیتی و فراورده‌های تولیدی منتج از گام اول مورد اولویت شرکت‌های پالایشی هند نیست، اما دولت ترامپ در این برنامه کاری تلاش می‌کند تا شرکت‌های پالایشی نظیر پالایشگاه منگالور^۲ و صنایع پتروشیمی و نایارا انرژی^۳ را از طریق ارائه پیشنهاد اقتصادی جذاب به سمت افزایش سهم نفت آمریکا در پالایشگاه خود بکشد. پیشنهاد تخفیف قیمتی بین ۵-۲ دلار نسبت به قیمت برنت و مهلت تسویه مالی بین ۹۰-۶۰ روز از این پیشنهادهای مالی شرکت‌های نفتی آمریکا و دولت ترامپ به بخش پالایشی هند است.

• سرمایه‌گذاری آمریکایی‌ها در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر هند

این بخش از همکاری در گذشته در اولویت‌های بالای همکاری انرژی آمریکا و هند در طرح «دیالوگ انرژی» (۲۰۰۵) تا پایان دولت اوباما بود. هرچند طرف هندی بسیار به این بخش علاقمند است، اما از نظر اولویت همکاری انرژی با هند برای دولت ترامپ، جایگاه خود را به تجارت نفت و گاز بین دو کشور داده است. هرچند در این بخش هم قرار است شرکت‌های آمریکایی سرمایه‌گذاری مالی و مشارکت فنی در پروژه‌های هندی داشته باشند، اما حجم فعالیت‌ها چندان بالا نیست چون دولت ترامپ، توسعه این بخش را با هدف خود برای فروش حداکثری نفت و گاز خود به هند در تناقض می‌بیند. توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر هند در صورتی که بسیار گسترده باشد، از رشد تقاضای واردات

۱. شرکت تلوریان Tellurian، شرکت فروش گاز طبیعی و آلان‌جی واقع در هاستون تگزاس است و سهام بورسی آن در بازار سرمایه نزدک (Nasdaq) با علامت TELL فهرست شده است.

2. Mangalore

3. Nayara Energy

انرژی‌های فسیلی هند خواهد کاست. در مجموع، نمونه این توافقات، سرمایه‌گذاری ۶۰۰ میلیون دلاری یک بانک توسعه آمریکایی به نام «شرکت تأمین مالی توسعه بین‌المللی» در پروژه‌های بادی و خورشیدی هند است.

• **پیشنهاد توسعه فناوری‌های «زغال پاک» و استخراج منابع نامتعارف هندی»**

یکی از محورهای پیشنهادی کارگروه مشترک گازی در «ابتکار مشارکت راهبردی انرژی آمریکا و هند» کمک شرکت‌های آمریکایی برای توسعه منابع نامتعارف نفتی و گازی در کشور هند است که در دست بررسی است. از دیگر حوزه‌های مورد علاقه طرفین در حوزه انرژی، موضوع فناوری‌های زغال پاک با توجه به سطح بالای مصرف زغال‌سنگ در سبد انرژی هند و سطح بالای آلاینده‌گی آن است که مورد توجه هندی در کاهش تعهدات انتشار کربن خود است.

• **کمک آمریکا به «مدیریت داده‌های انرژی» در هند**

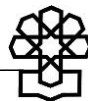
مدیریت داده‌های انرژی برای مانیتور سیاست‌های انرژی و تحلیل آن یکی از نقاط ضعف هند در برنامه‌ریزی‌های انرژی خود است. در این پیشنهاد همکاری قبلاً آژانس آمریکایی توسعه بین‌المللی و اداره اطلاعات انرژی آمریکا با شرکت هندی «نیتی آیوگ»^۱ همکاری‌هایی در زمینه مدیریت و تحلیل داده‌های انرژی نیز داشته‌اند که احتمالاً مورد ارزیابی مجدد و توسعه قرار خواهد گرفت.

• **تکمیل نیروگاه هسته‌ای کووادا^۲ هند**

دولت ترامپ محور همکاری انرژی خود را با هند برپایه نفت و گاز قرار داده است، اما طرف هندی علاقمند است که ایالات متحده تعهدات هسته‌ای خود را در توافقنامه ۲۰۰۸ در مورد این کشور نیز با اولویت تکمیل نماید. در این سفر دو طرف مجدداً تعهد خود را مبنی بر اجرای

1. Niti Aayog

2. Kovvada

سریع‌تر و کامل‌مشارکت هسته‌ای غیرنظامی ما از جمله پروژه هسته‌ای غیرنظامی شرکت آمریکایی وستینگ‌هاوس در تأسیسات هسته‌ای کووادا تأیید کردند. طرفین توافق کردند که همکاری در این زمینه از طریق سازوکارهای مشترک مربوطه دنبال شود.

۴-۳. نتیجه‌گیری: آثار راهبردی بر منافع انرژی ایران

ایالات متحده در حوزه نفت و گاز متعاقب تحولات و راهبردهای بعد از دولت ترامپ به‌ویژه «برتری انرژی جهانی» از بستر «توسعه انقلاب شیل داخلی» و تبدیل «انقلاب تولید به انقلاب صادرات» به بازیگر صادرکننده برجسته‌ای در بازار جهانی بدل شده است. طبیعتاً اقدامات این بازیگر به شیوه‌های ذیل بر منافع انرژی ایران اثر خواهد گذاشت:

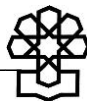
• تصاحب بازارهای سنتی ایران از طریق «بازاریابی انرژی خارجی تعرفه‌ای»

توافقات تجاری آمریکا با ژاپن و کره جنوبی نشان داد که افزایش گسترده و با حجم زیاد حضور نفت و گاز ایالات متحده در بازارهای کشورهای که یا با رشد تقاضای نفت و گاز محدود و یا رشد منفی روبه‌رو هستند، از طریق «جایگزین‌سازی» صورت می‌گیرد. در این شرایط، با افزوده شدن متغیر اثرگذار تحریم‌های آمریکایی، صادرات نفت و گاز آمریکا به این کشورها از طریق مکانیسم حذف نفت ایران صورت خواهد پذیرفت. چون حجم افزایش تقاضای این کشورها متناسب با هدفگذاری حجم صادراتی آمریکا نیست. الزام خرید نفت از آمریکا یا مواجه شدن با تعرفه‌های تجاری سبب شده است که این کشورها به سمت توافق پیش بروند. علاوه بر ژاپن و کره جنوبی، فاز اول توافق آمریکا با چین برای خرید ۵۲/۴ میلیارد دلار در دو سال آینده به ترتیب ۱۸/۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ و ۳۳/۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ نشان از این تهدید آمریکا برای ایران در بازارهای سنتی ایران دارد. این وضعیت در بازار هند نیز در حال شکل‌گیری است. در بازار هند، افزایش صادرات

نفت و گاز آمریکا به دلیل اینکه دیگر عرضه‌کنندگان نظیر عربستان سعودی و امارات متحده عربی دارای سیستم بازاریابی و تثبیت جایگاه خود می‌باشند، تقریباً علاوه بر اینکه کل افزایش تقاضای نفت و گاز هند را تصاحب می‌کند، همانند سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ جایگزین نفت ایران خواهد شد.

• ضعف سیستم بازاریابی نفت و گاز ایران: زمینه‌ساز تهدید سهم بازاری ایران حتی در شرایط غیر تحریمی

به دلیل سیطره الگوی قدیمی و قرن ۲۰ تجارت نفت بر راهبردهای فروش نفت تصمیم‌گیران انرژی ایران (مبثنی بر امنیتی بودن عرضه) در دوران کنونی که همراه با «امنیتی شدن تقاضا و وجود مازاد عرضه» می‌باشد، از شیوه‌های مختلف بازاریابی نفتی در بازارهای جهانی غفلت شده است. این امر بدین معناست که حتی در شرایطی که تحریم‌های آمریکایی علیه ایران نباشد نیز نفت ایران به دلیل تکرر عرضه‌کنندگان و مازاد عرضه و سیاست‌های مختلف بازاریابی صادرکنندگان دیگر برای تضمین امنیت تقاضا برای صادرات نفت خود، بازارهای صادراتی ایران با تهدید روبه‌رو خواهند بود. در این شرایط و حتی در سناریوی غیرتحریمی نیز راهکاری جز تخفیف قیمتی نخواهند داشت که مطلوب منافع ملی کشور نیست. درحقیقت، اثرپذیری امروز انرژی ایران از تهدید انرژی آمریکا در بازارهای سنتی کشور محصول سیاست‌های غلط و عدم توجه به شیوه‌های بازاریابی و تضمین امنیت تقاضا برای صادرات نفت ایران حداقل در دهه گذشته بوده است. شایان ذکر است که حداقل تا زمان قابل پیش‌بینی پیک تولید شیل در سال ۲۰۲۴ و متناسب با سیاست‌های کاهش تقاضای نفتی به دلیل انتشار کربن، جهان با مازاد عرضه روبه‌رو بوده و فروش نفت کشورهایی که دارای «الگوی نظام‌مند بازاریابی نفتی» نیستند، با فشار روبه‌رو خواهد بود.

• در شرایط فعلی و در کوتاه‌مدت سیاست‌های ذیل برای کاهش تهدیدهای احتمالی

خروج از بازار انرژی هند - همانند ژاپن و کره جنوبی - پیشنهاد می‌شود:

- تمرکز محوری بر جایگاه فروش انرژی ایران در مدیریت تراز تجاری ایران و هند (Total

Trade) به صورت مشخص و عملیاتی از طریق دیپلماسی اقتصادی و مشارکت نهادهای

مختلف اقتصادی کشور و نه صرفاً وزارت نفت،

- تأکید بر فروش حامل‌های انرژی یا فرآورده‌های پتروشیمی که ردیابی منشأ تولیدی آن

به آسانی ممکن نیست، مثلاً تمرکز بر فروش بیشتر LPG به نسبت نفت خام،

- استفاده حداکثری از ظرفیت معافیت تحریمی چابهار برای ایجاد واحدهایی مشترک

تولید فرآورده‌های مورد نیاز هندی‌ها - نظیر کود شیمیایی - با شرکت‌های کوچک‌تر و

ریسک‌پذیرتر هندی.

فروش غیررسمی هرچه بیشتر نفت خام از طریق تجار یا خریداران خرد با احتمال تغییر

در ترکیب نفت ایران با مشوق‌های پلکانی به نسبت میزان خرید بسیار دشوار شده، حتی اگر

این فروش برای جلوگیری از حذف کامل از بازار نفت خام هند در شرایط لغو تحریم‌ها و در

دوره فراوانی نفت باشد گرچه ناممکن، اما با مصائب و مشکلاتی همراه خواهد بود.

منابع و مأخذ

1. China Day 2020 summary: Geopolitical shifts and China's energy policy priorities, Oxford Energy, March 2020.
2. Market report Oil 2020 , Analysis and forecast to 2025, IEA.
3. IEA Oil Market Report, March 2020.
4. What's in the U.S.-China Phase 1 trade deal, Reuters, January 15, 2020.
5. <https://www.china-briefing.com/news/us-china-phase-one-trade-deal-takeaways-businesses-global-trade>
6. Opec, Oil market report, April 2020
7. IEA, Oil market report, April 2020
8. EIA, Short-Term Energy Outlook, April 2020
- National Security Strategy of the United States of America (2017) Pilar 2 and 3. Available At:< <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>>
9. Ministry of External Affairs, the Government for India (2005) India-US Energy Dialogue.
10. Ministry of Petroleum & Natural Gas, the Government of India (2018) India-US Strategy Energy Partnership Joint Statement. Available At:< <https://pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=178727>>
11. Office of the United States Trade Representative (2019/04/03) United States Will Terminate GSP Designation of India and Turkey. Available At:< <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/march/united-states-will-terminate-gsp>>
12. Dipka Bhamhani (2019)U.S.-India Energy Partnership, With \$1 Trillion At Stake, Expected To Grow After Modi Win. Available At:< <https://www.forbes.com/sites/dipkabhamhani/2019/06/17/u-s-india-energy-partnership-with-1-trillion-at-stake-expected-to-grow-after-modi-win/#480bf29f42c3> >
13. David Bradley (2020) U.S. and India to Promote Energy Ties, Say Trump and Modi. Available At:< <https://www.naturalgasintel.com/articles/121153-us-and-india-to-promote-energy-ties-say-trump-and-modi>>
14. Manish Vahid (2020) India and US set to deepen strategic energy partnership. Observer Research Foundation(ORF) Available At:< <https://www.orfonline.org/expert-speak/india-and-us-set-to-deepen-strategic-energy-partnership-61962/>>

شماره مسلسل: ۱۷۰۵۵	شناسنامه گزارش
<p>عنوان گزارش: ماهنامه تحلیلی انرژی (۳۰) دوره دهم (ویژه بررسی اثر شیوع کرونا بر توافقات حوزه انرژی میان آمریکا و سایر کشورها)</p> <p>نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)</p> <p>تهیه کننده: زهرا جعفری</p> <p>همکاران: گروه کارشناسی مطالعات انرژی</p> <p>ناظران علمی: حسین افشین، علی اصغر اژدری، فریدون اسعدی</p> <p>واژه‌های کلیدی:</p> <ol style="list-style-type: none">۱. تقاضای نفت۲. کرونا۳. هند۴. چین۵. آمریکا <p>تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۲/۳۰</p> 	